

persze, ma már gondolkodástörténeti dokumentum; arról beszél, hogyan látta a világ dolgait egy margóra szorított, de jelentős intellektuális potenciált képviselő értelmiségi kör. De – s ez is hangsúlyozandó – a kötet mégsem mindenestül pusztán dokumentum. Egyes indíttatásai és szempontjai ma is elevenek, sőt ösztönzőek.

LENGYEL ANDRÁS

Az úgynevezett modenai kódexekről az Ujság 1927-es évfolyamában. A *Magyar Könyvszemle* hasábjain nemrég szó esett a korvinakutatás egyik különös fejezetéről, az úgynevezett modenai kódexek visszaszerzéséről.¹ Másirányú kutatásokat folytatva bukkantam rá az *Ujság* című lap 1927-es évfolyamának hasábjain e kódexek Magyarországra érkezéséről szóló tudósításokra.² A modenai kódexekkel kapcsolatos szakirodalom már szinte minden oldalról körbejárta és bemutatta a két korvina kalandos „vándorlásait” Rómer Flóris figyelemfelkeltő cikkétől kezdve³ Csontos János sokrétű kutatásain és a bécsi Udvari Könyvtártól való megszerzésre tett sikeres kísérletén keresztül⁴ Waldapfel Eszternek a kódexek 1919 és 1927 közötti – nem utolsó sorban az akkori politikai helyzet által befolyásolt – sorsát feltáró tanulmányáig.⁵

Az *Ujság* című, Tisza Istvánhoz közelálló napilapot 1903-ban Gajári Ödön alapította. A főszerkesztő mellett a kezdetekben olyan kiemelkedő munkatársak dolgoztak, mint Herczeg Ferenc és Mikszáth Kálmán, Kenedi Géza, Kóbor Tamás és Kozma Andor. A lap példányszáma 1910-re elérte az 58 ezret.⁶ Gajári 1919-ben bekövetkezett halála után a szerkesztést Ágai Béla és Kóbor Tamás vették

¹ SZECSKÓ Károly: *Egri adalékok az úgynevezett modenai kódexek visszaszerzésének történetéhez.* = Magyar Könyvszemle 1995. 438–440.

² A lap címével kapcsolatosan megosztott a szakirodalom, gyakrabban használják ugyan az „Az Ujság” elnevezést, de Róna Lajos visszaemlékezéseiből kiderül, hogy 1925. pünkösdjén Rakovszky Iván akkori belügyminiszter a Somogyi-Bacsó ügy egy vallomási jegyzőkönyvének közlése miatt kormányzósértés és tiltott közlés címén beszüntette „Az Ujság” megjelenését. A betiltás és szüneteltetés 1925. június 6-tól július 11-ig tartott, azonban ekkor sem „Az Ujság” újra való megjelenetésére, hanem egy új lap, az „Ujság” indítására kaptak engedélyt. „Ujság a címe és nyilván marad is, az új néven is a régi, nagy tradíciók hiv. szolgálatában.” L. RÓNA Lajos: *Az Ujság alapítása, fölvirágzása és gárdája.* = R. L.: *Harminc év az újságírói pályán.* II. Bp. 1930. 414.

³ RÓMER Flóris: *A Corvina ügyében tett újabb vizsgálatról.* = A Magyar Tudományos Akadémia Értesítője 1868. febr. 3. 39–40.

⁴ CSONTOSI János: *Két modenai Corvin-kódex története.* = Magyar Könyvszemle 1891. 81–116., 232–263. E kétrészes cikk dokumentumokkal, irattári anyagokkal alátámasztott összefoglalása a Modenából ajándékba érkezett korvinák addigi történetének. Azonban Csontos korábbi *Magyar Könyvszemle*-beli cikkei is gyakran érintették ezt a témát, bár – rendkívül jó „politikai érzékkel” – sohasem említve a legfontosabbat: azt, hogy a megajándékozott a Magyar Nemzeti Múzeum és nem a bécsi Udvari Könyvtár. L. pl. Cs. J.: *Külföldi mozgalmak a Corvina-irodalom terén.* = Magyar Könyvszemle 1878. 201–224.; Cs. J.: *Latin Corvin-codexek bibliographiai jegyzéke.* = Magyar Könyvszemle 1881. 137–176.; Cs. J.: *A budapesti országos könyvkiallítás.* = Magyar Könyvszemle 1882. 142–156., 357–370.; Cs. J.: *A bécsi udvari könyvtár hazai vonatkozású kéziratai.* = Magyar Könyvszemle 1884. 302–303.

⁵ WALDAPFEL Eszter: *Rendi kísérletek a külföldre került korvinák visszaszerzésére.* = Magyar Könyvszemle 1967. 113–125., ezen belül konkrétan a modenai kódexekről: 120–124.

⁶ BUZINKAY Géza: *Kis magyar sajtótörténet.* Bp., Haza és Haladás Alapítvány, 1993. 93., 98.; KÓKAY György–BUZINKAY Géza–MURÁNYI Gábor: *A magyar sajtó története.* Bp. MŰOSZ–Bálint György Újságíró-iskola, 1994. 163., 171.

át.⁷ Az *Ujság* a megváltozott politikai helyzetnek megfelelően 1919 után a liberális lapok sorában – az 1925-ös hathetes betiltást kivéve – folyamatosan működve jelent meg mindennap 1944 márciusáig.⁸

A modenai korvinák „visszaajándékozásának”⁹ történetéhez két fontos politikai esemény kapcsolódik szorosan: 1927. március 15. és március 18. között Klebelsberg Kuno vallás- és közoktatásügyi miniszter, majd április 4. és április 6. között Bethlen István miniszterelnök hivatalos látogatása Rómában. Klebelsberg célja a római Collegium Hungaricum megalapítása volt,¹⁰ Bethlen látogatása során pedig a Magyarország és Olaszország közötti barátsági, békéltető eljárási és választott bírósági szerződés aláírására került sor.¹¹ Az *Ujság* mindkét látogatásról – szinte útinaplószerűen – a lehető legnagyobb teljességgel számolt be. „Klebelsberg gróf kultuszminiszternek szalonkocsival kedveskedett az olasz kormány”¹² – szól az első tudósítás címe, majd két nappal később így folytatódik: „Virág és szőnyegdísz és az olasz kultuszminiszterium alkalmazottainak sorsfala fogadta Klebelsberg grófot Fedele miniszter palotájában”,¹³ ezt követően beszámolót olvashatunk az olasz király, majd az olasz királyné audienciájáról,¹⁴ a magyar kultuszminiszter Pompeiben és Nápolyban tett látogatásáról,¹⁵ Klebelsberg díszdoktorrá avatásának szertartásáról;¹⁶ végül a lap tudósít a kultuszminiszter hazaérkezéséről is.¹⁷ A Bethlen miniszterelnök utazásával kapcsolatos *Ujság*-beli cikkek – természetüknél fogva – komoly politikai tartalommal is bírnak. Rövid hivatalos közlemény tartalmazza az utazásról szóló miniszterelnöki döntést és a fogadtatásának előkészítésére Rómába utazó királyi olasz követ, Durini di Monza feladatait;¹⁸

⁷ RÓNA Lajos: *i. m.* 413.

⁸ BUZINKAY Géza: *i. m.* 112.; KÓKAY György–BUZINKAY Géza–MURÁNYI Gábor: *i. m.* 194.

⁹ Nem feladata e tanulmánynak annak eldöntése, hogy – az újabb és újabb politikai fordulatoknak, az 1920-as évek politikai helyzetének megfelelően – a két korvina esetében visszaadásról, visszaajándékozásról, önkényeskedésről vagy a magyar nemzetet megillető jogos tulajdon visszajuttatásáról van szó. Ezért a „visszaadás” és „visszaajándékozás” kifejezéseket mindenféle mögöttes tartalom nélkül használjuk. L. WALDAPFEL Eszter: *i. h.* 123–124.

¹⁰ „... egy rendszert állítottunk magunknak fel. Kezdtük azzal, hogy az olasz nyelvet és irodalmat magyar középiskoláinkba bevezettük. Ez oktatás biztosítása végett középiskolai tanárjelölteket küldtünk az olasz egyetemek filozófiai karaira. Ezen túlmenőleg építészeket, szobrászokat, festőket és zenészeket, meg jogászokat, szociálpolitikusokat és közzgazdákat is akarunk Olaszországban képezni és mindezen főiskolai ifjuság befogadására tervezzük a Collegium Hungaricumot Rómában.” *Klebelsberg Kuno előadást tartott a római egyetem dísztermében.* = *Ujság* 1927. márc. 18. 63. sz. 5.

¹¹ *Magyarország történeti kronológiája.* Főszerk. BENDA Kálmán. III. 1848–1944. Bp. Akadémiai K., 1982. 903.; JUHÁSZ Gyula: *Magyarország külpolitikája 1919–1945.* Bp. Kossuth K., 1988. 106–108.

¹² *Ujság* 1927. márc. 15. 60. sz. 2.

¹³ *Ujság* 1927. márc. 17. 62. sz. 6.

¹⁴ *Klebelsberg diszmagyarban jelent meg audiencián az olasz királynál.* = *Ujság* 1927. márc. 20. 65. sz. 3. Itt tudósít a lap először arról is, hogy Klebelsberg egyhangúlag a római egyetem tiszteletbeli doktorává választották (l. a 16. számú jegyzetet); *Klebelsberg grófot és feleségét kihallgatáson fogadta az olasz királyné.* = *Ujság* 1927. márc. 22. 66. sz. 4.

¹⁵ *Klebelsberg gróf miniszter Pompeiben.* = *Ujság* 1927. márc. 23. 67. sz. 6., *Klebelsberg Kuno gróf kultuszminiszter Nápolyban és Pompeiben.* = *Ujság* 1927. márc. 24. 68. sz. 7.

¹⁶ *Klebelsberg Kuno grófot díszdoktorrá avatták a római egyetemen.* = *Ujság* 1927. márc. 27. 70. sz. 10.

¹⁷ *Klebelsberg kultuszminiszter Budapestre érkezett.* = *Ujság* 1927. ápr. 7. 79. sz. 7.

¹⁸ *Hétfőn utazik Bethlen István gróf miniszterelnök Rómába.* = *Ujság* 1927. márc. 29. 71. sz. 9. *Durini di Monza gróf budapesti olasz követ Bethlen István gróf fogadtatásának előkészítésére Rómába utazott.* = *Ujság* 1927. márc. 31. 73. sz. 5.

„Bethlen István miniszterelnök feleségével és kíséretével ma délután Rómába utazott” – tudósítanak Vásárhelyi Gyulának, az *Ujság* munkatársának „pillanatfelvételei”¹⁹ az indulásról; az *Ujság* római tudósítója Pionir álnév alatt²⁰ számol be Bethlen Rómába érkezéséről²¹ és az említett magyar–olasz szerződés aláírásának körülményeiről;²² megtudhatjuk még a lapból, hogy „Bethlen István gróf kihallgatáson jelent meg a pápánál”²³ és „Róma városa gyönyörű albummal kedveskedett Bethlen miniszterelnöknek”;²⁴ végül értesülhetünk a miniszterelnök hazatéréséről,²⁵ valamint az Egységes Párt vacsoráján és a Külügyi Bizottság előtt elmondott beszámolóinak részleteiről.²⁶ E gazdag anyagból most csak a modenai kódexekkel konkrétan foglalkozó cikkek ismertetésére vállalkozunk.

A modenai kódexek visszaadásáról szóló első hírek jóval megelőzik az *Ujságban* a kultusz-miniszter és a miniszterelnök utazásának időpontját. A Hírek rovatban – egyelőre apróbetűs szerkesztésben – a következő közlemény jelent meg 1927 januárjának első napjaiban:

„Rómából jelentik: A minisztertanács Mussolini javaslatára felhatalmazást adott arra, hogy a modenai Ester-féle könyvtár két Corvin-kódexét Magyarországnak engedjék át.”²⁷

A szűkszavú hírt két nappal később kimerítően részletes beszámoló követi „Amit a volt ellen-ség elvett, a jóbarát visszaadja” címmel:²⁸ a korábbi értesülés megismétlése után a cikk ismerteti a két korvina „kétzeres” elvitelét Magyarországról:

„Először Buda várának a törököktől való visszavívása előtt és után ..., másodsor Trianon után, mikor nem keserűség nélkül adtuk át kénytelenségből az olasz követelésre.”²⁹

A cikk azonban vastag szedéssel és kiemeléssel siet azt is hangsúlyozni:

„De amit akkor a volt ellenfél elvett a legyőzött Magyarországtól, az ismét jóbarátá lett Olaszország most visszaadja a baráti Magyarországnak.”³⁰

A későbbiekben a cikk hasábnyi terjedelemben foglalkozik a kódexek pontos, részletes történetével attól kezdve, hogy 1560-ban az este-i királyi könyvtár számára II. Alfonz Velencében megvásárolta mindkettőt; azon keresztül, hogy a firenzei követ segítségével sor került a kódexek elküldésére, melyek „Szent Jeromos és aranyszájú Szent János homiliáit tartalmazzák”; egészen odáig, hogy

¹⁹ *Ujság* 1927. ápr. 3. 76. sz. 10.

²⁰ A Pionir álnév feloldását nem tartalmazza sem a GULYÁS Pál által (Bp. Akadémiai K., 1956. 706.), sem az SZ. DEBRECZENI Kornélia által szerkesztett *Magyar írói álnév lexikon* (Bp. PIM, 1992. 688.)

²¹ *Amikor Bethlen Róma földjére lépett.* = *Ujság* 1927. ápr. 8. 80. sz. 3.

²² Mivel ezek az események kapcsolatban vannak a korvinákkal is, l. később.

²³ *Ujság* 1927. ápr. 9. 81. sz. 1.

²⁴ *Ujság* 1927. ápr. 10. 82. sz. 1.

²⁵ *Bethlen gróf elutazott Rómából.* = *Ujság* 1927. ápr. 12. 83. sz. 1., *Bethlen István gróf hazakeresztett.* = *Ujság* 1927. ápr. 17. 87. sz. 4.

²⁶ *Bethlen nagyjelentőségűnek tartja a magyar–olasz barátságot.* = *Ujság* 1927. máj. 3. 99. sz. 1–2., *Bethlen István gróf bejelentette a külügyi bizottságban...* = *Ujság* 1927. máj. 5. 101. sz. 3.

²⁷ *Ujság* 1927. jan. 6. 4. sz. 9.

²⁸ *Ujság* 1927. jan. 8. 5. sz. 5.

²⁹ Uo.

³⁰ Uo.

„Csáky Albin gróf vallás- és közoktatásügyi miniszter élesztette fel újra az országnak reája való jogát s azoknak a memorandumoknak alapján, melyeket Pulszky Ferenc nemzeti muzeumi igazgató felszólítására Csontos János, a Nemzeti Múzeum könyvtárának nagytudományu, tragikus sorsu segédjére készített az adományozás történetéről, kérte Ferenc József királyt, hogy rendelje el a két kódexnek a birtokára jogosult Magyar Nemzeti Múzeum számára való kiszolgáltatását.”³¹

Az *Ujság* másnapi számában „A magyar kormány köszönete a Corvinákért” címet viselő cikk szó szerint közli Bethlen István miniszterelnök Mussolinihez küldött táviratát:

„Mélyen meghatva ama rokonszenvtől, amelyet Nagyméltóságod Magyarország irányában érez és amelynek most két Corvin-kódex odaajándékozásával újabb bizonyosságát adja, arra kérem Nagyméltóságodat, fogadja ezért a cselekedetért a magyar kormány és a magyar nemzet legmelegebb háláját. Gróf Bethlen”.³²

E cikkből tudhatjuk meg azt is, hogy hasonló tartalmú táviratot küldött Klebelsberg kultuszminiszter is olasz kollégájának, Fedele közoktatásügyi miniszternek; valamint hogy – szintén köszönetének kifejezésére – az Országos Gyűjteményegyetem tanácsa az Akadémia kistermében teljes ülést tartott.³³ Ezek után az *Ujság* nem engedheti meg magának, hogy ne közölje Mussolini választáviratát, mely így szól:

„Meghatva attól a szives rokonérzéstől, amelyet Nagyméltóságod hozzám intézett távirata kifejezésre juttatott, örülök, hogy a Corvin-kódexek ügye jó alkalmat nyújtott az olasz kormánynak és az olasz népek arra, hogy kimutassa a magyar kormány és a magyar nép iránt érzett rokonszenvét. Mussolini”.³⁴

A magyar kultuszminiszter Rómába utazásának előkészületeivel kapcsolatos *Ujság*-beli cikkek sohasem felejtik el megemlíteni, hogy Klebelsberg feladatai közé tartozik majd a visszaadott kódexeket megköszönni,³⁵ ám a lapban megjelenő, a miniszteri olaszországi útjáról szóló beszámolók a későbbiekben nem térnek ki konkrétan erre az eseményre.

Természetes, hogy – miután az ünnepélyes átadásra is ekkor került sor³⁶ – Bethlen miniszterelnök útja kapcsán a szerződés aláírásáról szóló hivatalos közlemények és a személyesebb hangvé-

³¹ Uo. Egy gondolatjelek közti megjegyzésből – „jórészt ezekből az emlékiratokból merítettük mi is az itt elmondottakat” – az is kiderül, hogy maga a cikk is Csontos memorandumai alapján készült.

³² *Ujság* 1927. jan. 9. 6. sz. 13.

³³ Az Országos Magyar Gyűjteményegyetem igazgatótanácsa – a levéltári iratok tanúsága szerint – a vallás- és közoktatásügyi miniszter leiratával már 1924 szeptemberében megbízást adott dr. Gerevich Tibornak, a Római Magyar Történelmi Intézet igazgatójának az olasz szervekkel való tárgyalások megindítására a korvinák visszaadása ügyében. Közben Gerevichet egyetemi tanárrá nevezték ki, ezzel kivált a Gyűjteményegyetem kötelékéből. A tárgyalásokat csak akkor folytathatta, ha az igazgatótanács – ismét a vallás- és közoktatásügyi miniszter közreműködésével – újra felhatalmazza erre, határozatként kelt megbízatással. Mivel Hóman Bálint, a Magyar Nemzeti Múzeum főigazgatója szerint a tárgyalások 1925. január elejére eredménnyel biztattak, a Gyűjteményegyetem a kultuszminiszterhez fordult a megbízás újbóli kiadására. L. Hóman Bálint 1925. január 15-én kelt levele az OMGYe tekintetes Tanácsának; Kivonat az 1927. január 17-én tartott OMGYe ig. tanácsülés jegyzőkönyvéből, OL K 726. 6. cs. 49. t.

³⁴ *Ujság* 1927. jan. 14. 10. sz. 5.

³⁵ *Klebelsberg római útja.* = *Ujság* 1927. febr. 5. 28. sz. 6.; *Klebelsberg több olasz várost látogat meg.* = *Ujság* 1927. febr. 23. 43. sz. 9.

³⁶ Hangsúlyos az átadás ünnepélyessége, a szerződés aláírásához mint alkalomhoz való kötés, ugyanis – mint később látni fogjuk – a miniszterelnöki küldöttség nem hozta magával Magyarországra a két kódexet.

telű tudósítások egyaránt sokat foglalkoznak a korvinák ügyével. Ami a hivatalos közleményeket illeti, az olasz–magyar barátsági, békéltető- és döntőbíróvási szerződés aláírására 1927. április 6-án került sor. Az *Ujság* e napi száma „Mussolini és Bethlen gróf aláírták a magyar–olasz szerződést” címmel³⁷ az első két oldalon részletezi nem csak a hivatalos aktust és a szerződés jelentőségének elemzését, de Bethlen első Rómában töltött napjának programját, Mussolininek az e témában tartott beszámolóját az olasz minisztertanács előtt, valamint az olasz és a külföldi sajtó témábavágó írásait is. Utóbbiak között szerepel a korvinák ügye: a Bécsi Távirati Iroda híre nyomán az *Ujság* a következőket közli:

„A barátsági békéltető- és döntőbíróvási szerződésnek délután 5 órakor történt aláírása alkalmával Mussolini átnyújtotta a Corvin-kodexeket is.”³⁸

Még a másnapi lapszám is csak a hivatalos közleményekre támaszkodhat: a „Mussolini fejedelmi pompával ünnepelte Bethlen miniszterelnököt” című cikk³⁹ a Bethlen tiszteletére a szerződés aláírása után adott vacsora pohárköszöntőit részletezi. Mussolini szavaira válaszolva Bethlen a következőket mondta:

„Ez az érdeklődés, amellyel az olasz kormány szíves volt az országaink közt évszázadok óta fennálló szellemi kapcsolatok fejlődését elősegíteni, újabb megerősítést nyert a Corvin-kodexek ajándékozása révén, amelyeket nagyméltóságod szíves volt nekem átnyújtani. Ebben a tényben én nem csupán a rokonszenves érdeklődés újabb bizonyítékát látom, hanem szimbolumát ama kapcsolatoknak is, amelyek megszilárdítják mindkét nemzet hagyományos barátságát”.⁴⁰

Az igazi, kalandos és érzelmekkel átítatott beszámolóra sem kellett sokáig várnia az *Ujság* olvasóközönségének. Az április 9-i számban szinte teljes oldalt betöltő, Bethlen és Mussolini fényképével illusztrált cikk jelent meg a lap római tudósítójának, a korábban már említett Pionirnak a tollából. Már a cím is sokatmondó: „Az *Ujság* római tudósítója mint »filmoperatőr« bejutott a Palazzo Chigibe és végignézte a magyar–olasz szerződés aláírásának ünnepi aktusát.”⁴¹ A beszámoló hosszan ecseteli, hogyan sikerült a tudósítónak – egy kölcsönkapott „filmoperatörgép” segítségével – bejutnia az aláírás helyszínére és megfigyelnie mindent a legapróbb részletekig. A tudósítás számunkra fontos mondatai így hangzanak:

„Új aktus következett. Grandi külügyi államtitkár két hatalmas bőrbekötött könyvet hozott. A magyarok szeme felragyogott: ez a két Corvin-kódex! A két kincs Mussolini elé került az asztalra. Az egyiket fellapozta s ha jól láttam, valamit beleírt. Csak egy pillanatig tartott. Aztán előlépett Semsey gróf s a Duce átadta neki a Corvinákat. Bethlen és Mussolini szemevillanása összetalálkozott. Melegen megrázták egymás kezét.”⁴²

³⁷ *Ujság* 1927. ápr. 6. 78. sz. 1–2.

³⁸ Uo. 2.

³⁹ *Ujság* 1927. ápr. 7. 79. sz. 1–2.

⁴⁰ Uo. 1.

⁴¹ *Ujság* 1927. ápr. 9. 81. sz. 3.

⁴² Uo. A Csapodi Csaba–Csapodiné Gárdonyi Klára által összeállított katalógus a világon ma fellelhető korvinákról nem tartalmaz semmilyen utalást arra vonatkozóan, hogy a két kódex bármelyikében megtalálható lenne Mussolini bejegyzése. L. CSAPODI Csaba–CSAPODINÉ GÁRDONYI Klára: *Bibliotheca Corviniana*. Bp. Helikon, 1990. 38., 146., 148., 150.

Az *Ujság* május elsejei, vasárnapi számának beszámolójából kiderül, hogy a két korvina átadása tulajdonképpen a szerződés aláírásának ünnepélyességét volt hivatott emelni és alátámasztani, valóban azonban a küldöttség nem hozhatta magával azonnal a köteteket. Átadásukra 1927. április 26-án került sor, mégpedig úgy, hogy a királyi olasz követség kiküldöttje megjelent a magyar kultuszminisztériumban és Klebelsberg Kuno miniszternek nyújtotta át a két kódexet. A „Chrysostomus és Hieronymus visszakerült hozzánk” címet viselő cikk⁴³ közlése szerint:

„A két kódex nem maradt soká a kultuszminisztériumban: harmadnapra, csütörtökön már visszakerült régi helyére, a Nemzeti Múzeum könyvtárának kincsei közé.”⁴⁴

A cikk a továbbiakban újra felidézi a két kötet viszontagságos történetét, majd azzal a mondatlal fejezi be a beszámolót, amellyel az év elején – akkor egy cikk címében⁴⁵ – a témával foglalkozni kezdett:

„Chrysostomus és Hieronymus ... néhány nap óta pedig, most már véglegesen, ismét a mienk. Amit a volt ellenség elvett, a jóbarát visszaadta.”⁴⁶

1927. májusa után az *Ujság* hosszú ideig nem említi a modenai korvinák ügyét, azonban – talán éppen e téma hatására – továbbra is foglalkozik a könyvtörténet körébe vágó hírekkel. Közülük az első – mely a korvina-kutatással is szoros kapcsolatot mutat – „Uj Corvinát fedeztek fel” címmel⁴⁷ a *Magyar Könyvszemle* azévi első száma nyomán⁴⁸ számol be arról, hogy 1926-ban Párizsban az olasz könyv fejlődését bemutató nagy könyvkiállításon felbukkant egy, az átvilágított címerek alapján bizonyíthatóan eredetileg Mátyás gyűjteményébe tartozó, Arisztotelész-munkákat tartalmazó kötet.⁴⁹ A cikk bevezetője taglalja, milyen kevés nyomtatott mű került a Bibliotheca Corviniana állományába. Ezután ismerteti, hogyan azonosította és adta magyarázatát Hoffmann Edith, a Szépművészeti Múzeum metszettárának vezetője és a kötet felfedezője először II. Ulászló, majd Mátyás címerének a nyomtatással készült, de reneszánsz stílusban kézzel festett-díszített műben. A cikk végül felhívja a figyelmet arra, hogy – miután Arisztotelész munkáiról van szó – „érdekes következtetéseket lehet levonni belőle Mátyás királynak és az udvarának tudományos érdeklődésére nézve” is.⁵⁰

A másik *Ujság*-beli cikk⁵¹ szintén egy már megjelent tanulmányra hivatkozva⁵² mutatja be azt a hártýára írt, 125 pergamenlevelet számláló kódexet, melyet Ernst Lajos vásárolt meg egy németorszá-

⁴³ *Ujság* 1927. máj. 1. 98. sz. 11.

⁴⁴ Uo.

⁴⁵ L. a 28. számú jegyzetet.

⁴⁶ Uo.

⁴⁷ *Ujság* 1927. júl. 13. 156. sz. 4.

⁴⁸ HOFFMANN Edith: *Mátyás király könyvtárának egy ismeretlen darabja (Két hasonmással)*. = *Magyar Könyvszemle* 1927. 1. 100–102.

⁴⁹ A kódexet jelenleg a párizsi Bibliothèque Nationale-ban őrzik. L.: CSAPODI Csaba–CSAPODINÉ GÁRDONYI Klára: *Bibliotheca Corviniana*. Bp. Helikon, 1990. 56., 368.

⁵⁰ L. a 47. számú jegyzetet.

⁵¹ *Szent István király életének egy ismeretlen kútfője*. = *Ujság* 1927. okt. 30. 247. sz. 42.

⁵² VARJU Elemér: *Szt. István legendáinak újonnan feltalált legrégebbi kézírata*. = *Könyvbarátok Lapja* 1927. 1. 2–23. A kódex megvásárlásával kapcsolatban Varju a következőket írja: „A lelkes műbarát sietett azt múzeuma számára biztosítani s vele a hazai föld becses történeti relikviáinak számát gyarapítani.” L. uo. 2.

gi könyvkereskedőtől.⁵³ Varju Elemér tanulmánya nyomán – hangsúlyozva a szerző „éles logikai munkáját és a nagy tudományos apparátus felhasználását” – a cikk részletezi a hagyományok szerint a megszerzőjéről-tulajdonosáról elnevezett kódex tartalmát: többek között a Szent István életét addigi legmegbízhatóbb alakjukban magába foglaló két legendát; a kódex készítésének helyét: Magyarországot; idejét: a XII. század közepe; valamint a kötet XIII. századi vándorlásának történetét. A cikk befejezőként közli Varju vizsgálatának végső eredményét: „... az Ernst-kódex említett tulajdonságainál fogva nagyértékű forrásműve históriánk leghomályosabb szakaszának.”⁵⁴

E kitérő után és az időrendet betartva nézzük az utolsó cikket, mely 1927-ben az *Ujságban* a Modenából visszakapott kódexekkel foglalkozik. A lap Tudomány–irodalom című rovatában beszámoló jelent meg a Korvin Mátýás Magyar–Olasz Egyesület ünnepi üléséről, melyet 1927. november 20-án tartottak.⁵⁵ A Magyar Tudományos Akadémián zajló ülés keretében bemutatták a visszakapott két korvinát. Berzeviczy Albert⁵⁶ elnök olasz nyelvű, a Korvin Mátýás Egyesületet mint az olasz–magyar szellemi és erkölcsi kapcsolatok ápolóját bemutató megnyitója után a Bethlen római útját is szervező Durini di Monza, az olasz királyi követ ígérte meg, hogy Olaszország e kapcsolatok fejlesztésében nemcsak a korvinák visszaadásával, hanem a későbbiekben az együttműködés bármilyen más formájának kialakításával is hajlandó részt venni. Klebelsberg kultuszminiszternek a valaha Mátýás király tulajdonába tartozott kódexek visszaszerzésére tett kísérleteket is bemutató válasza után Fögel József⁵⁷ ismertette a modenai kódexek vándorlásának történetét. A cikk zárómondata szerint „az ünnepi ülés előtt a két kódexet lefényképezték, hogy ezuton ismertethessék meg az ülésről távolmaradt közönséggel.”⁵⁸

HANGODI ÁGNES

⁵³ 1872–1914., műgyűjtő, művészeti író. 1912-ben múzeumot alapított, amelynek termeiben a magyar történelemre és művészettörténetre vonatkozó mintegy 6500 darab saját kiállított tárgya mellett több kiállítást rendezett beérkezett és fiatal magyar művészek műveiből. Fő műve az 1910-ben megjelent *A magyar történelmi festészet* című munka, valamint a Petőfi ikonográfiájának kutatását megindító *Petőfi arcképei* (1922). Az Ernst Múzeum kiállítóhelyiségként ma is működik, az Ernst-gyűjtemény egyes darabjai azonban a Magyar Nemzeti Múzeumba és a Szépművészeti Múzeumba kerültek. L. *Magyar Életrajzi Lexikon*. Főszerk. KENYERES Ágnes. I. A–K. Bp., Akadémiai K., 1967. 442–443.

⁵⁴ L. az 51. számú jegyzetet.

⁵⁵ *Ujság* 1927. nov. 22. 265. sz. 10.

⁵⁶ 1853–1936., történetíró, politikus, az MTA tagja, 1905 és 1936 között elnöke. 1899-től a Kisfaludy Társaság tagja, 1923-tól elnöke. Művészettörténettel, az abszolutizmus korával és az olasz–magyar történelmi kapcsolatokkal foglalkozott. Fő művei *Itália*. Útirajzok és tanulmányok. (1899), *Beatrix királyné* (1908), *A tájképfestészet a XVII. században* (1910), *Az abszolutizmus kora Magyarországon*. I–IV. (1921–1937). L. *Magyar Életrajzi Lexikon*. Főszerk. KENYERES Ágnes. I. A–K. Bp., Akadémiai K., 1967. 199–200.; *Akadémiai Kislexikon*. Főszerk. BECK Mihály, PESCHKA Vilmos. I. A–K. Bp., Akadémiai K., 1989. 228.

⁵⁷ 1884–1941., történetíró, egyetemi tanár. A budapesti egyetem elvégzése után középiskolai tanár, majd az MTA könyvtárának munkatársa. 1926-tól a szegedi egyetem nyilvános rendes tanára. Kutatási területe a Jagelló-kor és a magyarországi humanizmus története. Fő művei: *Velenicei diplomaták Budán a XVI. század elején* (1912), *II. Ulászló udvartartása* (1913), *A Corvina-könyvtár állapota Mátýás király halála után a mohácsi vészig* (1927). L. *Magyar Életrajzi Lexikon*. Főszerk. KENYERES Ágnes. I. A–K. Bp., Akadémiai K., 1967. 523.

⁵⁸ L. az 55. számú jegyzetet.